

A forrongó Balkán

Dr. Szabó Pál Zoltán szabadegyetemi előadása

(A Délmagyarország munkatársától) Gévay és Repiczky, meg a balkáni tudomány többi magyar uttorói után a Balkánnal foglalkozó egyes tudománysszakok: balkáni népek történelme, a balkáni ország- és népismeret, a balkáni nyelvek, balkáni földrajz azok közé a tudományok közé tartoznak, amelyek elsőrendű fontosságot nyertek az utóbbi időben. Ennek a ténynek és a közönség felfokozott kíváncsiságának eredményeként tűzte műsorra az Egyetem Barátainak Egyesülete dr. Szabó Pál Zoltán gyakorló gimnáziumi tanár, egyetemi magántanár „A forrongó Balkán” című előadását. Az előadás csütörtökön volt a Horthy Miklós-tudományegyetem aulájában. Az előadást dr. Fírbás Oszkár tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató, mint üléseelnök nyitotta meg, rámutatva Balkán fontos történelmi szerepére és hivatására.

Dr. Szabó Pál Zoltán rámutatott, hogy a balkáni örök nyugtalanság a félsziget világhelyzetéből, erős földrajzi tagoltságából és a folytonos történelmi hullámverésből következik. Híd a félsziget nemcsak Európa és Ázsia népei közt, hanem a szarmata-alföld és a Mediterraneum közt is. Felépítése folytán rajta nagy egységen nemzet nem alapíthatott hazát, hanem szét-tört néprétegek torlódtak össze a kisebb medencékben, völgyekben és a planinák hátán. A forrongó világot csak akkor váltja fel békés fejlődés, ha valamely nagyhatalom erővel egyezteti. Ezek az egyesítések azonban mind rövidéletűek voltak. Epp azért, mert a félsziget az eleven történelem hídjá, rajta sokréti kultúra nyert menedéket vagy otthont. A Balkánról kiinduló mohamedánizmus áldozata lett Magyarország, mely a világ összes népei közt a legnagyobb véradót fizette Nyugat békéjének védelmében. Mátyás király korában átlag négymillió volt az ország lakossága és 200 év múlva ahelyett, hogy ennek háromszorosára-négyszeresére emelkedett volna, leszállt 2 és félmillióra. Ennek a történelmi katasztrófának eredménye minden más magyar gyász, főképp pedig Trianon.

Ezután rátért az előadó a Balkán geopolitikai jelentőségének tárgyalására a mai kor eseményeivel kapcsolatban. Feltárta a félsziget belső legfőbb problémáit. Első helyen említette a horvát-szerb összeférhetetlenséget, melynek tényezői nemcsak vallásiak, hanem fajiak és kulturálisak is. Ezután a bolgár-macedon kérdést világította meg, melynek lényege nem a népi rokonság többé-kevésbé vitatható minálta, hanem az, hogy Macedónia birtoka tulsulyt jelent a félszigeten. Macedónia a Balkán-félsziget szíve. Epp ezért a nagyhatalmak versengése is jórészt arra irányul, hogy kié legyen e terület, vagy akié, az kibez tartozzék. A harmadik nagy ellentét a török-görög feszültség, amelyet jórészt levezetett a világháború utáni váratlan török győzelem és az ezt követő telepítés. 1922-ben ugyanis másfélmillió görögöt telepítettek ki a törökök és ezek fejében csak félmillió törököt adhatnak át a görögök. Ezzel a török-görög kisebbségi kérdést gyökeresen megoldották.

A két világháború közötti kor bemutatása következett ezután.

Az előadó először bemutatta, miképp nyert lépésről lépésre teret a Balkán az olasz politika. Legfőbb lépései voltak az magyar-olasz baráti egyezmény és Albánia fokozatos megszerzése. Ezek következménye a mai helyzet.

Az orosz befolyás történeti hátterével folytatódott az előadás. Ismertette az előadó a szlávofilizmust, a dekábrista mozgalmat, majd a pánszlávizmus és a bolsevizmus hasonló jellegű utjait. Az orosz messiánizmus célja a világmegváltó terjeszkedés, de gazdasági szükséglete a Földközi-tengerre való szabad kijárás. Orosz ál-

modók Vladivosztoktól Fokvárosig képzelik el hatalmi körzetüket. Oroszország saját háboruját üzi és vég-eredményben saját szövetségeseivel is eszmében és terjeszkedési célokban szöges ellentétben áll.

A balkáni világháború csak ösztetörte az ellenséget, de nem semmi-

sította meg erejét. Ezért folynak még ma is guerilla-harcok a hegyek közt és forrong a félsziget. Nyugalmat itt csak a háború megszűnése hoz, mert a forrongó erők egyes nagyhatalmak függvényei.

Az érdekes előadást dr. Fírbás Oszkár köszönte meg.

Hatósági és társadalmi összefogással meg kell menteni

a szegedi filharmónikus zenekart

Batizfalvy János professzor nyilatkozata — A névtelen Szegedi Polgár adománya

(A Délmagyarország munkatársától) Szeged kulturális köreiben nagy megdöbbenést keltett a Szegedi Filharmónikus Egyesület legutóbbi választmányi ülésének szomorú szenzációja: a filharmónikus zenekar válsága. Most, amikor a szegedi zenei élet olyan szépen fejlődik s különösen az utóbbi két esztendőben valóban elismerésreméltó lendületet vett; s amikor a közönség is egyre lelkesebben érdeklődik a komolyabb zenei események iránt, éppen most fenyeget zenekulturánk legerősebb oszlopának, a filharmónikus zenekarnak megszűnése. Mint ismeretes, a zenekar néhány igen tehetséges, kitűnő zenésze rövidesen megválnak a filharmóniától, mert megélhetését nem tudja Szegeden megtalálni és Budapestre előnyös szerződést kapott. Ilyenformán a szegedi filharmónikus zenekar megszűnése fenyeget, mert fuvós hangszerek nélkül hangversenyzenekar összeállítása illuzórikus.

Felemelték a filharmónia városi támogatását

A Szegedi Filharmónikus Egyesület ez ügyben memorandumot akar eljuttatni a kultuszminisztériumhoz is. A memorandumban a szegedi filharmónikus zenekar megmentése érdekében 50.000 pengős támogatást kérnek illetékes hatóságoktól. A memorandumot egy bizottság már e hét elején át is nyújtotta dr. Tukats Sándor főispánnak, aki eljuttatja az illetékes minisztériumokba. E mozgalomnak már is volt bizonyos effektív hatása, mert éppen e héten látogatott le Szegedre az a miniszteriális bizottság, amely a város költségvetését nézte át. A költségvetésbe ezévre felvettek ugyanis összesen 4000 pengőt a filharmónikus zenekar támogatására s ezt a 4000 pengőt most sikerült a miniszteri kiküldötték jóváhagyása mellett 6000 pengőre felemelni. Ez mindenesetre a hatóságok belátását és támogatni akarását bizonyítja, azonban nem elegendő ahhoz, hogy a filharmónikus zenekart fenn lehessen tartani. Ehhez minimálisan 50.000 pengőre volna szükség évente, ami nem is olyan jelentős összeg, ha azt tekintjük hogy például Újvidéken a közelmúltban kapott 120.000 pengős támogatást az államtól azért, hogy zenekonzervatóriumát államosították. Újvidéken igen élénk zenei élet folyik, filharmónikus zenekaruk is van — mégpedig városi zenekar, amelyet most államosítanak —, amelynek tagjai — s így a fuvósok is — a konzervatórium tanárai... Újvidékről a főbb közölt a délvidéki város fejlődő zenekultúráról dr. Pálos Károly, újvidé-

ki kulturtanácsnok tartott legutóbb érdekes előadást Szegeden s ott fejtegette, hogy milyen találatkonyossággal, milyen gáláns hatósági támogatással fejlesztik az újvidéki zenei életet.

Az ideai költségvetésben nincs már fedezet arra, hogy Szeged városa nagyobb támogatást adjon a filharmóniának, mint a most megszavazott 6000 pengőt, áthidaló megoldást azonban lehetne találni, hogy valamilyen uton-módon megmentésük a filharmónikus zenekart. Jóvőre pedig be kell állítani a költségvetésbe ezt a zenekulturánk fejlesztésére igazán nem túlzott összeget, amit a filharmónia kér s amit állami támogatással valóban nem volna nehéz megadni. Mert akkor amikor Kolozsvárnak állami operatársulata van, olyan jelentékeny szubvencióval, amilyenről Szeged nem is álmodik, amikor Újvidéknek állami zenekonzervatóriuma van, Szeged, a Délvidék fővárosa is megérdemel 50.000 pengőt arra célra, hogy a nemréiben még világhírré emelkedett Szegedi Szabadtéri Játékok városának zenei életét és a magyar vidék legkitűnőbb zenekart megmentésük...

A további teendők megbeszélése érdekében a Szegedi Filharmónikus Egyesület választmánya szombaton délután újabb ülést tart s ezen az ülésen szobakerül majd, hogy mi legyen az az áthidaló megoldás, ami legalább a jövő költségvetési évig a szegedi filharmónikus zenekar létét meghosszabbíthatja. Mint ismeretes, a legutóbbi választmányi ülésen Fricsay Ferenc, a filharmónikus egyesület lelke, a zenekar kitűnő karnagya lemondását jelentette be, mert nem látja zenekarának fenntartását biztosítva s mert minden segítség hiányában olyan teendők elvégzése szakadt rá, amit sem egészségi állapota, sem karnagyi elfoglaltsága miatt elvégezni nem áll módjában. Lemondását természetesen visszavontnak tekintik arra az esetre, ha valamilyen módon megoldanának a zenekar lét zárnak és nivóának esorbíthatatlanságát. Ugyanezen az ülésen több választmányi tag felszólalt a zenekar megmentése érdekében s ezek között dr. Batizfalvy János professzor is, aki egyik leglelkesebb támogatója minden kulturális megmozdulásnak Szegeden.

Dr. Batizfalvy János nyilatkozata

Felkerestük dr. Batizfalvy Jánost, hogy kérdést intézzünk hozzá a filharmónikus zenekar megmentésének módjait illetőleg. Dr. Batizfalvy János professzor a következőket mondotta:

FI MAGYARORSZAG
PÉNTEK, 1943 március 12.

5

— A filharmónikus zenekar válságáról értesültünk a Szegedi Filharmónikus Egyesület legutóbbi választmányi ülésén. Ezen az ülésen Fricsay Ferenc karnagy beszámolt az egyesület nyolcesztendőös munkájáról, amelyből őt — minden jelenlévőnek egybehangzó véleménye volt ez — oroszánrészt illette meg. Hiszen Fricsay karnagy nemcsak a zenekar személyi kiválogatásában, az egészen kezdő emberek nevelésében, zenei oktatásában, a zenekar előkészítésében és a hangversenyek vezénylésében működött közre oly páratlan lelkesedéssel, hanem ő volt az egész organizáció lelke, titkára, szervezője, impresszáriója, sajtófőnöke egyszemélyben! És mit kapott ezért az áldozatos munkájáért? A hozzáértő szakemberek, zenepártolók, hívek és zenebarátok, tehát minden szépért lelkesedő emberek elismerését. De ugyanakkor féltékeny emberek áskálódásának központjába is került. Az idő őt igazolta. Mert akkor, amikor két esztendővel ezelőtt a filharmónikus élet a mélypontra volt, a színházi és zenekari élet stagnált Szegeden, ő mutatta meg, hogy hozzáértéssel és ügyességgel mit lehet produkálni! A Belvárosi Moziban rendezett hangversenyek a közönséget felvillanyozták. Annak az eredménye az, hogy a diákság és a nagyközönség kétszer meg tudja tölteni a színház nézőterét egy-egy hangversenyre.

A továbbiakban Batizfalvy János professzor utalt arra, hogy éppen most következett be a filharmónikus zenekar válsága, amikor a közönség ilyen meglepő kulturális érdeklődést tanúsít. A válság lényege az, hogy katonai szerződésük által eddig Szegedhez kötött fuvósok közül tizen ki akarnak lépni a zenekarból és Budapestre helyezkednek el. A budapesti zenekarok ugyanis éppen a szegedi filharmóniának utóbbi képesztendőös működése alapján figyelték fel a szegedi zenészekre s most, amikor minden szakmában nagy emberhiány jelentkezett, el akarják hódítani a legkitűnőbb muzikusainkat, illetőleg jobb megélhetési bázissal Budapestre akarják csábítani őket.

— Ez magától értetődő dolog — magyarázta Batizfalvy professzor —, kiváltképpen, ha karriert akar csinálni egy muzikus s nevével meg akarja ismertetni az ország közvéleményével. Nem esodálom tehát, ha Fricsay karnagy elkedvetlenedett, különösen akkor, ha olyan segítőtársat sem kapott, aki a szervezés munkájában segítségére lett volna. Ha az egyesület még, annyit sem tud áldozni, hogy egy titkára legyen, aki az adminisztratív munkákat elvégzi, akkor természetesen, hogy a karnagy, aki egészséges rovására végezte el ezeket a dolgokat, elkedvetlenedik és lemond. De a válságnak főoka mégis csak az, hogy a fuvósok eltávozására miatt a zenekar működése megbénul és sem templomi zene, sem operaelőadás, sem hangverseny nem lehet többé Szegeden. Nem lehet tehát közömbös azok számára, akik Szegeden kulturális életet akarnak, hogy a vidéki zenekarok legkiválóbbja becsúszott-e működését, vagy sem! Szomorú, hogy hatóságaink